

Tanfolyami vizsgákról jelentjük...

*Jelölések: m. – megfelelt; km. – kiválóan megfelelt
kf. – középfokú; ff. – felsőfokú*

Bács-Kiskun Megyei Pedagógiai Intézet Kecskemét

Tanfolyamvezető: Debreczeni Tibor

Vizsga ideje: 1995. december 9.

Sztankó Károly km. ff.

Nagy Attila m. ff.

Dienes Jánosné m. ff.

Vargáné Darabos Márta m. ff.

Szeleczi Lászlóné m. ff.

Baloghné Dági Andrea m. ff.

Farkasné Nagy Mária m. ff.

Pellikán Krisztina km. ff.

Balainé Iványi Magdolna m. ff.

Csapai Lajosné km. ff.

Gellért Imréné m. ff.

Marczibányi Téri Művelődési Központ, Budapest

Tanfolyamvezető: Kaposi László

Vizsga ideje: 1996. január 21.

Lukácsné Bezececky Erzsébet m. ff.

Lukács László m. ff.

Honti Mária m. ff.

Majoros Krisztina m. ff.

Sinákné Kiss Magdolna m. ff.

Tőrös Ildikó m. ff.

Miskovitsné Illés Zsuzsanna km. ff.

Győri Péter m. ff.

Both Szilvia m. ff.

Fodor Judit m. ff.

Baranyainé Tancos Erzsébet m. ff.

Szakadátiné Gueth Zsuzsanna m. ff.

Göbölös Jánosné m. ff.

Magosi Zoltán m. kf.

Bethlenfalvy Ádám m. kf.

Molnár Kata Orsolya m. kf.

Átváltozás

néhány gondolat két bemutató óra kapcsán

Romankovics Edit

Gondolatok az óra előtt

A bemutató órák mindig különleges drámajátékok, hiszen bizonyos értelemben színházzá válik a játék azáltal, hogy közönség előtt történik. Közönség előtt játszani pedig mindenképp kiszolgáltatottságot jelent (tanárnak-diáknak egyaránt), még akkor is ha a játék csupa „mintha”, pusztá alakoskodás. A néző akaratlanul is ítélkezhet: ha nem briliáns teljesítményünket, akkor görcseinket, csetlés-botlásainkat ítélheti meg.

A legkezdőbb drámatanár is tisztában van azonban azzal, hogy a tanítási drámában a színházi formák használata – ritka alkalmaktól eltekintve – nem CÉL, hanem a dráma tartalmának mélyebb megértését segítő ESZKÖZ.

Mindezek ellenére a játék tervezésekor illik figyelembe venni a nézőket, vagyis illik látványos, tevékenységekben és fordulatokban gazdag órát tervezni. A látványosság alatt itt semmiképp nem a közönség szórakoztatását értem: bizonyos drámatanári fogások bemutatására gondolok, melyekből esetleg okulhat, tanulhat a nézősereg, s így értelmét nyerheti jelenlétük.

Szem előtt kell tartanom továbbá azt is, hogy a játékokban résztvevő gyerekekkel ez ideig egyetlen alkalommal játszottam együtt (a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ egyik foglalkozásán, több drámatanár kollégámmal együtt).

Hogyan tudok alkalmazkodni a fenti körülményekhez?

- Szeretném, ha a dráma helyszíne, szereplői, illetve a játékban előkerülő helyzetek a gyerekek számára ismerősek lennének, így elkerülhetővé válna a hosszas kontextusépítés. Ez fontos, hiszen 90 perc áll a rendelkezésemre.
- Az ismerős kontextust valamilyen különlegességgel vonzóvá, titokzatossá szeretném tenni a gyerekek számára. Ezzel – jó esetben – biztosítható a dráma kezdeti feszültsége, ami segítheti a gyerekeket abban, hogy minél előbb belemerüljenek a játékba és elfeledkezzenek a nézőkről.
- A gyerekek védelme érdekében olyan keretet kell megajánlanom, amely nézők előtt is vállalható számukra – ne felejtjük el, idegenek előtt játszunk.
- Jó lenne, ha a gyerekeknek sok mindenben lenne döntési lehetőségük, számos dolgot ők találhatnának ki a játékban, hogy azt minél inkább magukénak érezzék. Az adott órán ez azért is különösen fontos nekem, mint játékvezetőnek, mert a gyerekeket nem ismerem igazán, s így megtudhatom, hogy az általam felajánlott témának melyik szelete a legizgalmasabb számukra, mi az, amiről szívesen játszanak. Ugyanakkor megnehe-

ziti a feladatomat, hiszen minden pillanatban készen kell állnom arra, hogy a gyerekek ötleteit a drámai folyamatba úgy építsem be, hogy közben a tanítási céloom ne sérüljön, azaz gyakran kell majd improvizálnom.

A dráma vázlata

Téma: Családi problémák.

Fókusz: Létezik-e olyan probléma egy minden nagyobb gondtól (szegénység, betegség, válás) mentes család életében, melyet a családtagok maguk nem tudnak megoldani?

Részfókusz: Hogyan dönthet a család egy mindannyiukat érintő fontos kérdésben?

Keret: A drámatanár három amerikai család tagjainak a szerepét ajánlja fel a gyerekeknek, akik egy nagy házban jómódban élnek együtt, s akikkel egy este hihetetlen dolog történik.

1. Kontextusépítés

1.1. Naplórészlet

Mrs. Tunison naplójából megtudhatjuk, hogy együtt él három gyermekével és azok családjával New Yorkban. Egyik este hihetetlen, csodálatos dolog történt velük.

1.2. Egy rajz bemutatása

A drámatanár egy rajzot mutat a gyerekeknek, melyen az az első látásra is igen gazdag ház látható, ahol Mrs. Tunison és gyermekei élnek családjajaikkal.

A rajz bemutatásakor elhangzó legfontosabb információk: Mrs. Tunisonnak három gyermeke van: Susan (38 éves), Maria (36 éves) és Joe (35 éves). Mindhárman házasok és gyermekeik is vannak, mindnyájan rendkívül sikeresek a szakmájukban.

1.3. A családok megalkotása

Három kiscsoportban a gyerekek kitalálják, megalkotják a családokat. Ezen a ponton döntenek el, ki kit játszik a családban, hány évesek a gyerekek, mi a szülők foglalkozása, mi a kedvenc időtöltésük. Készítenek egy családi fotót (tablót), melyen a családtagok egy rájuk jellemző helyzetben láthatók. A drámatanár Mrs. Tunison szerepét veszi fel.

1.4. A családi fotók bemutatása

Bemutatkoznak a családok. A drámatanár kérdésekkel segítheti a bemutatkozást, megpróbál minél többet megtudni az egyes családokról, a családtagok közti viszonyokról.

1.5. Nagycsoportban tablók, improvizáció

A nagymama (vagyis Mrs. Tunison) fotóalbumából megjelenítünk néhány olyan képet, amelyen az egész „nagycsalád” együtt látható, majd megelevenítjük, eljátsszuk a képeken látható eseményeket.

Ebben a szakaszban szintén a gyerekek találhatják ki, milyen eseményekről készültek a képek, miről szeretnének játszani. A játékok után minden esetben megállunk és megbeszéljük, hogy miféle új dolgokat tudtunk meg Tunisonékról.

2. A csodálatos esemény

2.1. Tanári narráció

A család összes tagja otthon volt azon az estén, amikor az a bizonyos hihetetlen esemény megtörtént. Mindnyájan a nappaliban voltak – kivéve a nagymamát, aki éppen átszaladt a szomszédba –, amikor kopogtak az ajtón, és egy mindannyiuk számára ismeretlen ember lépett a házba.

2.2. Nagycsoportban

Készítünk egy tablót erről az estéről: mindenki keresse meg a helyét a nappaliban.

A drámatanár második szerepéből – mint az Idegen szól a család tagjaihoz – elindítja az improvizációt:

Idegen: *Ne is találgassák, hogy ki vagyok és honnan jöttem, mert úgysem árulhatom el. Egy csodálatos ajándékot hoztam Önöknek. Sok-sok család közül esett a választásom Önökre, mert úgy gondolom, hogy kiérdekeltek e nagy szerencsét! Lehetőségük van arra, hogy megváltoztassanak valamit eddigi családi életükben, bármi is legyen az. Egyetlen dolgot nem kérhetnek: **semmilyen módon nem tudom meghosszabbítani az életüket.** Bármi mást kérnek, s azt felírják pontban éjfélkor erre a táblára, akkor az azonnal teljesülni fog. De csak egyetlen dolgot kérhetnek! Gondolják meg jól! (Idegen el).*

A nagycsoportos improvizáció folytatódik: a drámatanár szerepet vált, visszajön mint nagymama, és kikérdezi a családtagokat arról, hogy mi történt.

2.3. Tanári narráció (Ha a játékosok nem hisznek az Idegennek)

A család sokáig hitetlenkedett, később arra gondoltak, semmit sem veszítenek azzal, ha éjfélkor felírják a táblára kívánságukat. Ha pedig igaz lenne, amit a fura idegen mondott, akkor valóban nagy szerencse érte őket.

3. A kívánságok

3.1. Egyéni munka

A drámatanár arra kéri a gyerekeket, hogy mindenki keressen magának egy zugot a teremben, és gondolja végig egyedül: mit kívánna az általa játszott családtag. Próbálja meg azt is végiggondolni, hogy milyen érvekkel tudná meggyőzni a többieket, hogy az ő kívánságát írják majd fel.

3.2. Nagycsoportos improvizáció

A család összeül, mindenki elmondja saját kívánságát és megpróbálja meggyőzni a többieket.

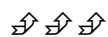
3.3. A nagymama javaslata

A nagymama (drámatanár) magához veszi a táblát, és közli, szerinte csakis olyat szabad kívánniuk, amit csoda nélkül, saját maguk nem tudnak megváltoztatni.

3.4. Kívánságok gyűjtése, rögzítése szerepen kívül

Ezen a ponton a drámatanár leállítja a játékot, és javaslatot tesz, hogy szerepen kívül gyűjtsék össze a kívánságokat, majd vizsgálják meg azokat egyenként, játékban. Így kidserülhet, hogy melyek azok a problémák, amelyeket valóban nem tudnak csoda nélkül megoldani.

A kívánságokat felírjuk egy nagy lapra. Ezen a ponton előfordulhat, hogy néhány kívánságot közös megegyezés alapján már kihúzzhatunk: bár lehet, hogy szerepben valaki kiállt a kívánsága mellett, szerepen kívül esetleg nem ragaszkodik hozzá.

4. A kívánságok vizsgálata

A játéknak ebben a szakaszában szükségeltetik leginkább a drámatanár improvizációja, hiszen nem tudhatta előre, a játékosok milyen kívánságokkal állnak elő.

Nem szükséges azonban teljesen a rögtönzésre hagyatkoznia, hiszen segítségére lehet egy előre kidolgozott „menetrend”, amely a kívánságok vizsgálatánál többnyire alkalmazható.

4.1. A kívánságok vizsgálatának menete

- Kiválasztunk egyet a kívánságok közül.
- Megbeszéljük, milyen családi probléma, gond áll a kívánság mögött.
- Helyzeteket gyűjtünk, amelyekben az adott probléma megjelenik.
- Kiválasztunk egyet a problémás helyzetek közül és eljuttassuk.
- Megoldási javaslatokat gyűjtünk a problémára, s azokat rögtön kipróbáljuk játékban; teszteljük a megoldást. Itt nagyon jól alkalmazható drámaforma a FÓRUM-SZÍNHÁZ, amely lehetőséget ad arra, hogy pillanatról pillanatra, mondatról mondatra rendezhessék meg vagy játszassák el a gyerekek megoldási javaslataikat.

5. A döntés

Ha született döntés a kívánságot illetően, akkor a nagymamát meg kell győzni arról, hogy az valóban olyan problémát oldana meg a családban, amit ők maguk csoda nélkül sohasem tudnának megoldani. Ha továbbra sem tudunk dönteni a kívánságok között (ami nagy valószínűséggel előfordulhat), akkor a drámatanár figyelmeztetheti a résztvevőket, hogy az idő sürget (egyre közelebb az éjfél). Megoldásokat gyűjthetünk arra, hogyan döntünk (szavazás, sorsolás stb.). Az is egyfajta eredmény (nem is akármilyen!), ha nem tudunk dönteni, és a táblára semmi sem kerül fel.

Gondolatok a bemutatók után

Két alkalommal volt lehetőségem szakmai közönség előtt bemutatni a fenti órát, mindkétszer 6. osztályos (11-12 éves) gyerekek vettek részt a játékban. Természetesen az első bemutató hibáiból okulva másodszorra néhány ponton átalakítottam az órát (a fenti vázlat a javított változat), s újra változtatnék rajta, ha ismét játszani szeretném.

A következőkben néhány tapasztalatomat szeretném megosztani az olvasókkal, illetve röviden szólok arról is, hogy a bemutatók mennyire igazolták vagy cáfolták előzetes meggondolásaimat:

- Az első bemutató óra alkalmával nem gondoltam arra, hogy a *nézősereget* külön megkérjem, amennyire lehet próbálják meg visszafogni spontán reakcióikat. Ennek az lett a következménye, hogy rendkívül jól szórakoztak: harsányan nevettek, beszélgettek, szörnyülködtek, ami a gyerekeket – magától értetődően – arra

sarkallta, hogy még inkább szórakoztatóak legyenek, minél viccesebben oldják meg a helyzeteket. Ez néhány ponton gyengítette a játék erejét. A második alkalommal a nézők kérésre szinte néma csendben figyeltek, s így a résztvevő gyerekek néhány pillanat után belefeledkeztek a játékba. Úgy tűnt számomra: ha kellően izgalmas a játék, akkor a gyerekek csakis azzal foglalkoznak, s nem zavarja őket a „közönség”.

- A bemutató után több drámapedagógus kollégám rosszalotta, hogy a játék helyszínül Amerikát választottam, s a gyerekeknek egy gazdag amerikai család tagjainak szerepét ajánlottam fel. Ők úgy gondolták, ez nem szerencsés manapság, amikor úgyszólván az „amerikai kultúrdömping” korszakában élünk. Én úgy gondolom azonban, hogy a játék *nem erősíti* azt a sztereotípiát, miszerint „minden, ami amerikai, az jó is”, *hanem gyengíti*. Ha az óra eléri célját, akkor sokkal inkább szembesülhetnek a résztvevők, hogy a családi problémákat Amerikában sem olyan könnyű kezelni és megoldani, mint ahogyan azt a Dallasban láthatjuk.
- A játékhoz azért volt megfelelő (és fontos!) az amerikai helyszín, mert kellő (és természetesen nem fizikai értelemben vett) *távollítást* biztosított. Továbbá elérhettem vele azt a nem titkolt célot is, hogy vonzóvá és érdekessé tegyem a gyerekeknek felkínált szerepet. Hogy miért nem mexikói vagy francia családot játszottunk? Mert a gyerekek (még) kevesebbet tudnak Mexikóról, mint Amerikáról, és (általában) amerikai játsszani sokkal vonzóbb számukra, mint franciát.
- Az óra legnagyobb hibája véleményem szerint az, hogy az idő szűke miatt lehetetlen lett volna valamennyi előkerült kívánságot, problémát alaposan megvizsgálni (mint említettem, 90 perc állt rendelkezésemre). Így az óra – ebben a formájában – sokkal inkább hasonlított egy drámaóra-sorozat kezdő foglalkozásához (aminek célja: minél több olyan családi probléma összegyűjtése, ami a résztvevők számára érdekes). Ebben az esetben a sorozat következő foglalkozásain akár egyenként (és alaposan) vizsgálhatjuk az előkerült problémás helyzeteket.
- Az, hogy a gyerekek sok mindenben dönthettek, valóban motiválta őket a játékban. Szívesen gondolkodtak a felajánlott témában, és nagyon sok izgalmas, jó ötlettel álltak elő. Ma már mégis úgy gondolom, hogy több szűkítésre, kötöttségre, „peremfeltételekre” lett volna szükség a játékban ahhoz, hogy ennyi idő alatt valódi dráma szülessék, s mélyebben megérthessük, miért is olyan nehéz és küzdelmes az együttélés a családban.

Szükséges-e az óvodai matematikában a dráma módszereinek alkalmazása?

Vadócz Pálné

Székesfehérváron, a Gyöngy Óvodában dolgozom, vegyes életkorú csoportban, lassan huszonhárom éve. A drámajátékkal való ösztönös kapcsolatomban régi keletű, de tudatosan csak két éve foglalkozom a témával. Előd Nóra 120 órás tanfolyamán való részvételem megerősített abban a hitemben, hogy az elkezdett irány helyes, ezen az úton kell tovább haladnom. Így azután azonnal megragadtam az alkalmat, és a Zsámbéki Katolikus Tanítóképző Főiskola kihelyezett csepeli tagozatára jelentkeztem. Az itteni célirányos képzés, útmutatás, a dráma rejtelseinek felfedeztetésével, feladatok kitűzésével mind önállóbb megoldások feltárására készítetett.

Köztudomású, hogy a dráma célja az egész személyiség – az értelem, a fizikum, a jellem – harmonikus és differenciált fejlesztése. Szocializáló tevékenység, amely a megfigyelés örömétől, a kifejezés gyönyörűségéig terjed.

Az emberépités a legfiatalabb korban talán a legmeghatározóbb, hiszen ha a gyermek hamar megtanulja a kapcsolatteremtés, a kapcsolattartás, a közlés formáit, később is képes sikeresen eligazodni a világban. Nekünk, pedagógusoknak pedig ezért érdemes munkálkodnunk.

Óvodánkban az „Epochális program” szerint dolgozunk (Debrecen, Lehel úti óvoda). Az egyik héten a matematika, a másikon a környezet megismerésének témája a meghatározó. Megegyezés alapján a matematika jutott osztályrészemül. Kolléganőim – az anyagon belül – néhány témával nehezebben boldogultak, ezért felvették: ha bármilyen, eddig (általuk) nem ismert módszert, technikát javasolnék, szívesen kipróbálnák. Mivel kidolgozott, konkrét módszerek nem álltak rendelkezésemre, ezért – saját csoportomban – jobb eredményt hozó lehetőségek után kutattam.¹³

¹³ Az alábbiakban ismertetésre kerülő ötletes szabályjátékok (gyakorlatok) mellett a dráma jónéhány más módszere is alkalmazható óvo-